

SŁAWOMIR CZAPNIK*

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0001-6479-5066

Wprowadzenie do dziesiątego numeru *Studiów Krytycznych*

Introduction to the tenth issue of *Critical Studies*

CYTOWANIE

Czapnik, Sławomir. 2021. „Wprowadzenie do dziesiątego numeru *Studiów Krytycznych*”. *Studia Krytyczne* 10: 5–7.

Oddajemy do rąk Czytelniczek, Czytelników i Osób Niebinarnych dziesiąty numer naszego czasopisma, liczący trzycyfrową liczbę stron. I mamy nadzieję, że jest to prawdziwy strzał w dziesiątkę. Świątujemy mały jubileusz, toteż warto podsumować w paru liczbach dotychczasowe nasze dokonania. A zatem przejdźmy do kilku statystyk pierwszych dziewięciu numerów, obrazujących, co przez te siedem lat zrobiliśmy.

Objętość wszystkich poprzednich numerów to dokładnie 1501 stron, co daje w zaokrągleniu średnią 167 stron na każde wydanie. Na naszych łamach pojawiło się 67 artykułów (średnio ponad 7 na numer), 3 eseje recenzyjne, 2 rozmowy, 16 recenzji i 2 inne teksty (1 wspomnienie i 1 komentarz). Gościło u nas 74 autorów, którzy opublikowali 95 tekstów. Jakkolwiek jesteśmy afiliowani przy Uniwersytecie Opolskim, jeżeli wziąć pod uwagę miasta afiliacji autorów, *Studia Krytyczne* są pismem warszawskim – prawie co czwarty autor podał stołeczną afiliację – a byli to uczeni związani z Uniwersytetem Warszawskim, Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, SWPS Uniwersytetem Humanistyczno-Społecznym, Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Centrum im. Ignacego Daszyńskiego. Jeśli chodzi o autorów spoza Polski, to było ich 9, a napisali oni dla nas 10 tekstów. „*Studia Krytyczne*” opublikowały artykuły osób z Azji

* Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Opolski, ul. Katowicka 89, 45-061 Opole; e-mail: czapnik.slawomir@gmail.com

(Japonii), Ameryki Północnej (Kanady) oraz Europy (Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Grecji i Turcji).

Tematem numeru jest stan nauki we współczesnym świecie: ze szczególnym uwzględnieniem procesów infantylicacji, które w niej zachodzą.

Temat zagał Mirosław Karwat, który w liczącym grubo prawie 80 tysięcy znaków eseju poddaje krytyce rozmaite zjawiska, które zakorzeniły się w akademii. Ten tekst wyraźnie – zarówno w formie, jak i treści – nawiązuje do marksowskiego *18 Brumaire’a Ludwika Bonaparte* (Marks 1949). Zdaniem czołowego polskiego teoretyka polityki, obok pandemii Covid-19 mamy do czynienia z pandemią infantylicacji, dotyczącej bardzo różnorodnych sfer ludzkiej egzystencji. Profesor Karwat zwraca uwagę na dekonstrukcję podmiotowości, a także w subtelny – i chwilami nader dowcipny – sposób analizuje zjawisko infantylicacji, której przejawy dostrzega w procesach dokonujących się w świecie naukowym.

Piotr Walewicz w ciekawy sposób przekłada idee pedagogiki krytycznej autorstwa Johna Taylora Gatto (2005) na świat akademicki. Okazuje się, że proces infantylicacji nauki i edukacji wyższej nie jest niczym nowym, już sto lat temu kapitanowie przemysłu tworzyli takie ramy nauczania, które będą sprzyjać ich interesom, uniemożliwiając emancypacyjny charakter kształcenia się.

W swoim komentarzu do tekstu Karwata staram się przedstawić pewne tropy, które pozwolą spojrzeć na świat akademicki z pewnego dystansu, gdyż z dalszej perspektywy widać lepiej pewne procesy i zjawiska, których mnogie przejawy można zaobserwować w codziennym funkcjonowaniu nauki i szkolnictwa wyższego.

Kolejny dział składa się z dwóch anglojęzycznych tekstów – niemieckiego znawcy Marksa i Michela Foucaulta, Thomasa Lemkego (2001; 2002), oraz teoretyka i praktyka cyberbezpieczeństwa – Bogusława Olszewskiego.

W krótkim, acz treściwym artykule, Lemke wychodzi od wydarzenia z 2021 roku, kiedy to zespół naukowców i przedsiębiorców ogłosił rozpoczęcie działalności Colossal, firmy poświęconej wizji genetycznego wskrzeszenia mamuta wełnistego. Co ciekawe, ich ambicje nie ograniczają się do wskrzeszenia wymarłego gatunku, ale rozciągają się na przyszłą rolę inżynierów ekosystemu. Niemiecki autor analizuje coraz częstsze zakładanie kriobanków, w których przechowuje się materiał zwierzęcy lub roślinny – aby zachować bioróżnorodność – utrzymując go w liminalnym stanie biologicznym, zawieszonym między życiem a nieżyciem. Lemke w subtelny sposób omawia kilka kluczowych elementów polityki zawieszenia, a także ich społeczne i polityczne konsekwencje.

Olszewski zajmuje się cyberwojną oraz wielowarstwowym cyberbezpieczeństwem. Autor unaocznia zagrożenia płynące z wielu stron dla różnorodnych sieci i systemów komputerowych. Okazuje się, przekonuje Olszewski, że wyrafinowane narzędzia cyfrowe dają możliwość biegłym w ich obsługiwaniu jednostkom bezprecedensowe możliwości zakłóca-

nia obiegu informacji, który jest krwiobiegiem wszelakich systemów, włącznie z wojskowymi. Co ciekawe, w zmaganiach hierarchicznych, rozbudowanych struktur biurokratycznych z ową *jednoosobową armią*, nie powinno się nazbyt pośpiesznie ogłaszać potencjalnego zwycięzcy.

Kolejny dział, „Klasyka myśli krytycznej”, zawiera dwa ciekawe teksty, w pewnej mierze korespondujące z tematem numeru.

Fragmety książki Karola Kautskiego, *Zasady rozwoju społeczno-demokratycznego*, wydanej – za pozwoleniem carskiej cenzury – w języku polskim w pamiętnym roku 1905, dają do myślenia. Klasyk marksizmu uwydatnia miałość swoistego prezentyzmu, zaniku pamięci historycznej, braku świadomości jawnych i ukrytych sprężyn ruchu dziejowego. Wszyscy liberalni znawcy tematyki genderowej mogą zobaczyć, że w łonie radykalnej lewicy kwestie płci społeczno-kulturowej były obecne już w wieku XIX. Historia zatoczyła być może koło, zaś fragmenty tekstu dotyczące szkolnictwa wyższego z pewnością jawią się jako świeże i płodne poznawczo w trzeciej dekadzie obecnego stulecia.

Tekst Thorsteina Veblena, zaczerpnięty z jego książki *The higher learning in America: A memorandum on the conduct of universities by business men* (1918), uwydatnia, jak stare są problemy zakotwiczenia uniwersytetu w życiu społecznym. Amerykański socjolog i ekonomista w sposób nader przekonujący wykazuje, jak przemiany – mówiąc językiem Marksa – w bazie ekonomicznej i technologii przekładają się na przekształcenia nadbudowy, czyli sfery ideologicznej. Veblenowska analiza dobitnie przedstawia, że magowie i kapłani sprzed stuleci, a nawet tysiącleci, mają wiele wspólnego z nowoczesnymi naukowcami, jakkolwiek tym ostatnim, by się to nie podobało.

Bibliografia

- Gatto, John Taylor. 2005. „Przeciwko szkole: jak oświata publiczna upośledza nasze dzieci i dlaczego?”, przeł. Marek Budajczak. *Kultura i Edukacja* 4: 23–31.
- Lemke, Thomas. 2001. „The birth of biopolitics»: Michel Foucault’s lecture at the Collège de France on neo-liberal governmentality”. *Economy and Society* 30(2): 190–207. DOI: 10.1080/03085140120042271.
- Lemke, Thomas. 2002. „Foucault, governmentality, and critique”. *Rethinking Marxism: A Journal of Economics, Culture & Society* 14(3): 49–64. DOI: 10.1080/089356902101242288.
- Marks, Karol. 1949. *Osiemnasty Brumaire’a Ludwika Bonaparte*, przeł. [?]. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Veblen, Thorsten. 1918. *The higher learning in America: A memorandum on the conduct of universities by business men*. New York: B. W. Huebsch.